

Фінансовий механізм соціального страхування в Україні

Цісельська Ольга Василівна

магістрантка спеціальності

*072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
ВНЗ «Університет економік та права «КРОК», м. Київ, Україна*

Роль фінансів найвагомніше відчувається під час вирішення соціальних проблем. Для забезпечення потреб на соціальні цілі державою створюються позабюджетні та благодійні фонди, а також фонди на зазначені цілі в складі бюджету.

Фінансовий механізм являє собою сукупність способів організації фінансових відносин, які застосовуються суспільством з метою забезпечення сприятливих умов для економічного і соціального розвитку [4].

Функціонування фінансового механізму соціального страхування полягає у зваженому регулюванні руху відповідних фінансових ресурсів через спеціальні страхові фонди-своєрідний транзит страхових коштів, які, здійснюючи рух від страхувальників до страховиків (у вигляді страхових внесків) і від страховиків до страхувальників (у вигляді страхових виплат), акумулюються на рахунках фондів соціального страхування [6].

Структура системи соціального страхування передбачає, що реалізація функцій, покладених на кожен вид соціального страхування, відбувається за рахунок спеціальних фондів, які є некомерційними організаціями та здійснюють управління видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, контролюють формування ресурсів та їх використання, забезпечують фінансування у разі настання страхових випадків [5, с. 15].

В період численних змін у соціально-економічному та політико-правовому житті нашої держави проблематика створення ефективного фінансового механізму соціального страхування опинилась у центрі уваги науковців, політиків та громадськості. Зокрема, ця тема висвітлена у працях таких вчених, як: В. Грушко [2]; В. Безугла, Д. Загірняк, Л. Шаповал [3]; І. Яцкевич, О. Голинська [4]; М. Горна [5]; Л. Бабич [6]; Л. Васечко [7].

Метою дослідження є аналіз діючої моделі системи соціального страхування в Україні та виявлення актуальних напрямків функціонування її фінансового механізму.

У конституції України зазначено, що «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [1]. Дане право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел [2, ст. 15].

Сьогодні система соціального страхування України свої функції розподіляє між державою, яка виступає страховиком та бере на себе відповідальність з приводу утворення фондів соціального страхування та їх ефективного функціонування, а також недержавними фінансовими інститутами. Представниками держави є такі державні установи як: Пенсійний фонд України (далі-ПФУ), Фонд соціального страхування України, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, а до недержавних фінансових організацій належать страхові компанії та недержавні пенсійні фонди [3, с. 11].

Охарактеризувати фінансовий механізм вище зазначених страхових фондів можна, як «внески-фонди-виплати», де фонди, насамперед їх формування, є найважливішою ланкою всієї системи, що поєднує внески і виплати.

Збереження принципу еквівалентності страхових внесків і соціальних виплат наближає фінансовий механізм соціального страхування до «страхового» механізму, а використання принципу солідарності, на супротив еквівалентності між страховими внесками і виплатами, наближає механізм соціального страхування до бюджетного соціального забезпечення.

Дослідивши модель соціального страхування України можна визначити, що вона є соціал-демократичною та передбачає активну участь держави як гаранта, тоді як соціальний захист в інших країнах відбувається на засадах державно-приватного партнерства. Зазначене, призводить до порушення страхових принципів організації соціального страхування, а також основних форм соціального захисту (соціального страхування і соціального забезпечення), що в свою чергу зумовлює підвищення видатків бюджету на соціальний захист.

Наразі перед системою соціального страхування України постають соціальні небезпеки, які пов'язані зі зростанням кількості громадян, що потребують соціального захисту, зниженням доходів фондів соціального страхування, збільшенням рівня безробіття, старінням нації.

Підвищення ефективності функціонування фінансового механізму соціального страхування в Україні потребує вирішення низки важливих завдань. Так, найбільш відчутними недоліками, що перешкоджають належному функціонуванню системи соціального страхування України є:

- значна недосконалість законодавчої бази у сфері соціального страхування, яка містить багато розбіжностей;
- незначна ефективність та якість соціальних послуг, що надаються;
- низький рівень забезпечення соціального страхування фінансовими ресурсами, що не дає можливості ефективно та своєчасно профінансувати всі законодавчо передбачені соціальні виплати;
- відсутність злагоджених автоматизованих інформаційних систем;
- неефективне управління соціальними процесами у суспільстві. Процес регулювання у сфері соціального страхування є процесом постійної дії, який має відслідковуватися відповідними державними органами і врегульовуватися за допомогою відповідних фінансових важелів впливу-страхових внесків, розміру пенсій, страхових виплат тощо [6].

Крім того, кожна окрема ланка фінансового механізму соціального страхування має бути складовою єдиного цілого але функціонувати як відносно самостійна одиниця.

Отже, фінансовий механізм соціального страхування є основною складовою частиною економічного механізму соціального страхування, що характеризує саму сутність функціонування системи соціального страхування в цілому. За його допомогою досягається акумуляція певних фінансових ресурсів для реалізації заходів підтримки реального рівня життя працездатних громадян та малозабезпечених верств населення, а завдяки системі важелів фінансового механізму соціального страхування реалізується вплив фінансів на процеси, що відбуваються у сфері соціального страхування [7].

Список використаних джерел

1. Конституція України // Комп'ютерно-довідкова система законодавства України URL: (www.ligazakon.com.ua)
2. Пенсійна система: підручник / В. І. Грушко, Ю. І. Скулиш, С. М. Лантєв, В. Г. Фатхутдінов, А. Й. Француз, І. І. Румик, О. О. Пилипенко; За ред. В. І. Грушка, Ю. І. Скулиш; Університет «КРОК». 4-те вид., доп. і перероб. Київ, 2019. 368 с.
3. Безугла В. О. Соціальне страхування: навчальний посібник / В. О. Безугла, Д. М. Загірняк, Л. П. Шаповал.-К.: Центр учбової літератури, 2011.-208 с.
4. Яцкевич І. В.. Фінанси : навч. посіб. / І. В. Яцкевич, О. В. Голинська.-Одеса : ОРІДУ НАДУ,2014.-316 с. 2014
5. Горна Марина Олексіївна. Статистичне забезпечення управління фондами соціального страхування: дисертація. ... канд..екон.наук. 08.00.10 / Горна Марина Олексіївна.-Київ, 2016.-232 с. URL: <https://kneu.edu.ua>.
6. Бабич Л. М. Оптимізаційна модель фінансового механізму соціального страхування України / Л. М. Бабич, Л. І. Васечко // Актуальні проблеми економіки.-2009.-No 1 (91).-С. 158-170.
7. Васечко Л. І. Структурні компоненти фінансового механізму соціального страхування / Л. І. Васечко // Вісник КНУТД.-2011.-No 4.-С. 140-144.